

**ІНСТИТУТ ВИЩОЇ ОСВІТИ
АКАДЕМІЇ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ**

МУКОВІЗ Олексій Павлович

УДК 378.14:004.5

**ФОРМУВАННЯ ВМІНЬ САМОСТІЙНОЇ ПІЗНАВАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У
СТУДЕНТІВ ПЕДАГОГІЧНИХ ФАКУЛЬТЕТІВ ЗАСОБАМИ
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ**

13.00.04 – теорія та методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано в Інституті вищої освіти АПН України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук,
старший науковий співробітник
ЛЕВШИН Микола Миколайович,
Інститут вищої освіти АПН України,
завідувач відділу педагогіки і психології вищої
освіти.

Офіційні опоненти: доктор педагогічних наук, професор
МАНЬКО Володимир Миколайович,
Національний аграрний університет,
професор кафедри механізації тваринництва;

кандидат педагогічних наук, доцент
ЯШАНОВ Сергій Микитович,
Національний педагогічний університет
імені М.П. Драгоманова,
завідувач кафедри інформаційних систем і
технологій.

Захист відбудеться “24” вересня 2008 р. о 14 годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 26.456.02 в Інституті вищої освіти АПН України за адресою: 01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9, 9-й поверх, зал засідань.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Інституту вищої освіти АПН України (01014, м. Київ, вул. Бастіонна, 9).

Автореферат розісланий “22” серпня 2008 р.

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

Н.М. Дем'яненко

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Модернізація системи вищої освіти України потребує розробки ефективних засобів формування всебічно розвиненої особистості, здатної не лише використовувати здобуті знання у професійній діяльності, а й постійно їх поповнювати. Об'єм інформації, необхідної для плідної праці та життя освіченої людини, постійно зростає. Це вимагає від майбутніх фахівців умінь самостійно орієнтуватися у всезростаючих інформаційних потоках, сприймати їх системно, здійснюючи критичний аналіз.

У зв'язку з цим до рівня сформованості самостійності фахівців сьогодні ставляться особливі вимоги. У "Національній доктрині розвитку освіти" одним із вагомих завдань визначається формування в дітей та молоді сучасного світогляду, розвитку творчих здібностей і навичок самостійного наукового пізнання, самоосвіти і самореалізації особистості. Пріоритетом розвитку освіти є впровадження сучасних інформаційно-комунікаційних технологій, що забезпечують подальше вдосконалення навчально-виховного процесу, доступність та ефективність освіти. Зазначені соціальні завдання актуалізують проблему формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій.

У дослідженні проблеми розвитку самостійної пізнавальної діяльності суб'єктів учіння можна виділити кілька напрямів.

Сутність самостійної пізнавальної діяльності, технологію та методику її організації вивчали Ю.К. Бабанський, В.К. Буряк, М.Г. Гарунов, М.Г. Дайрі, М.О. Данилов, Б.П. Єсіпов, Л.В. Жарова, І.А. Зимня, І.Я. Лернер, В.М. Манько, В.К. Майборода, О.Я. Савченко, М.М. Скаткін, Н.Ф. Тализіна, О.В. Усова, Г.І. Щукіна та інші науковці. Психологічний аспект самостійної пізнавальної діяльності висвітлено в працях Д.Б. Богоявленської, П.Я. Гальперіна, О.М. Леонтєва, Н.А. Менчинської, А.В. Петровського, К.К. Платонова, Г.С. Костюка, С.Л. Рубінштейна, С.Д. Смирнова та ін. Організаційно-педагогічні умови підвищення ефективності самостійної пізнавальної діяльності студентів у вищих навчальних закладах відображено в дослідженнях А.М. Алексюка, В.А. Козакова, В.Д. Мороза, О.А. Нільсона, П.І. Підкасистого та ін. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів частково висвітлено в працях В.І. Бондаря, О.Г. Мороза, В.І. Орлова та інших науковців.

Деякі аспекти проблеми розкрито в дисертаційних дослідженнях Г.С. Адамів, Я.В. Галети, С.В. Каяліної, В.Г. Логвіненко (формування пізнавальної самостійності), В.О. Качурівського, С.М. Кустовського, З.С. Кучер, Т.М. Пашенко, Ю.І. Приходька, М.І. Сичової, М.І. Смирнової, А.Я. Цюприк, І.А. Шайдур, І.М. Шимко, Н.О. Шишкіної (організація та методика управління самостійною роботою), Л.Л. Головка, В.Р. Мичковської, М.М. Солдатенка (формування самостійної навчально-пізнавальної діяльності) Л.В. Савенкової, О.М. Снігур, І.В. Хом'юк, С.М. Яшанова (формування вмінь і навичок самостійної роботи) та ін.

У цілому аналіз науково-педагогічної літератури засвідчує, що однією з інноваційних функцій інформаційних технологій є управління навчальною

діяльністю суб'єктів учіння та формування у них цілісної системи світоглядних, поведінкових, творчих якостей загалом та вмінь самостійної пізнавальної діяльності зокрема. Саме цей аспект у педагогічній теорії і практиці не знайшов належної розробки. Повною мірою це стосується і навчально-виховного процесу педагогічних факультетів вищих навчальних закладів.

Крім того, актуальність теми дисертаційного дослідження **“Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій”** зумовлена суперечністю між соціальним запитом підготовки фахівців, здатних самостійно вирішувати пізнавальні й професійні завдання в умовах інформаційного суспільства та відсутністю науково-обґрунтованих методичних підходів до його забезпечення інноваційними технологіями навчання.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до наукової теми відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти АПН України “Психолого-педагогічне проектування особистісно зорієнтованих технологій навчання і виховання у вищих навчальних закладах” (державний реєстраційний № 0103U000963). У межах цієї теми дисертантом досліджувалися проблеми формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій.

Тема дисертаційного дослідження затверджена вченою радою Інституту вищої освіти АПН України (протокол від 15 січня 2003 р. № 11) та узгоджена в Раді з координації наукових досліджень в галузі педагогіки та психології в Україні (протокол від 28 січня 2003 р. № 1).

Мета і завдання дослідження. *Мета дослідження* полягає в обґрунтуванні науково-методичних засад, проектуванні та експериментальній перевірці моделі формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій.

Для досягнення мети і перевірка гіпотези було поставлено такі *завдання*:

- проаналізувати стан дослідження проблеми формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій в педагогічній теорії та практиці;
- уточнити поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів”;
- спроектувати модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів;
- інтерпретувати розроблену модель у типовій програмно-педагогічній системі, розробити методику її використання;
- експериментально перевірити ефективність розробленої моделі й методики формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів.

Об'єкт дослідження – самостійна пізнавальна діяльність студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівнів акредитації.

Предмет дослідження – формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій.

Гіпотеза дослідження: підвищення рівня вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів можливе за таких умов:

– наявності моделі формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності, де визначено компоненти організаційно-методичного забезпечення, інтерактивної взаємодії в процесі використання персонального комп'ютера та результати сформованих умінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій;

– використання функціональних можливостей інформаційних технологій, зокрема програмно-педагогічних систем;

– відображення моделі формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів педагогічних факультетів у різноманітних програмно-педагогічних системах та розробки відповідної методики їх використання.

Методи дослідження:

– *теоретичні:* аналіз психолого-педагогічної літератури, здійснений з метою визначення стану розробленості досліджуваної проблеми; системно-структурний аналіз та педагогічне проектування, використані для виявлення особливостей різноманітних програмно-педагогічних систем та уточнення базових понять дослідження; синтез, порівняння, узагальнення, систематизація, моделювання, застосовані для визначення необхідних компонентів моделі формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів, взаємозв'язків між ними; інтерпретація – з метою втілення розробленої моделі у відкритих інформаційних педагогічних системах;

– *емпіричні:* педагогічне спостереження реалізувалося для виявлення особливостей самостійної пізнавальної діяльності студентів в умовах вищого навчального закладу; анкетування, тестування, бесіди зі студентами здійснювалися для виявлення рівня сформованих умінь самостійної пізнавальної діяльності та стану її організації у навчально-виховному процесі; педагогічний експеримент (констатувальний і формувальний) – для отримання достовірних даних про зміст, обсяг і систему організації самостійної пізнавальної діяльності студентів, перевірки ефективності розробленої моделі та методики її використання;

– *статистичні:* методи математичної статистики для проведення якісного та кількісного аналізу отриманих даних.

Наукова новизна одержаних результатів дослідження полягає в тому, що *вперше:*

– спроектовано модель (організаційно-методичне забезпечення, інтерактивна взаємодія в процесі використання персонального комп'ютера, результат сформованих умінь) та розроблено методику формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій (навчальна програма дисципліни “Нові інформаційні технології”; програмно-педагогічна система в оболонці “Moodle” із змістовим наповненням відповідно до

розробленої моделі; методика управління навчальним процесом та самостійним вивченням дисципліни);

– запроваджено у програмно-педагогічну систему “Moodle” модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів та доведено, що її застосування при вивченні теоретичного матеріалу та розв’язанні лабораторно-практичних завдань з дисципліни “Нові інформаційні технології” сприяє підвищенню рівня вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів;

– розроблено методичні рекомендації щодо використання програмно-педагогічної системи “Moodle”;

уточнено зміст поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів” (на основі перетину понять: “самостійність”, “пізнання”, “діяльність”, “пізнавальна діяльність”, “пізнавальна самостійність”, “самостійна робота”);

удосконалено структуру програмно-педагогічної системи, інтерпретовано в оболонку “Moodle” (доповнено її морфологічний склад такими компонентами: блок реєстрації, мультимедійне відтворення змісту курсу, контрольно-навчальні завдання та уточнено зв’язки між ними);

дістала подальшого розвитку методика роботи з програмно-педагогічними системами, зокрема інструментальними (уточнено етапи діяльності викладача і студентів).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що впровадження програмно-педагогічної системи з використанням запропонованої моделі підвищує ефективність процесу формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів вищих навчальних закладів у процесі їх професійної підготовки, зокрема, формування репродуктивно-пізнавальних, інструментально-алгоритмічних, продуктивно-перетворювальних та творчо-пошукових умінь.

Результати дослідження використано при розробленні: навчальної програми дисципліни “Нові інформаційні технології” (на основі кредитно-модульної системи), програмно-педагогічної системи (в оболонці “Moodle”); методики самостійного вивчення дисципліни “Нові інформаційні технології” та застосуванні її в навчальному процесі вищого навчального закладу, які можуть бути використані в процесі підготовки студентів педагогічних факультетів вищих навчальних закладів III – IV рівня акредитації. У загально-методичному плані вони підлягають перенесенню на вивчення будь-яких дисциплін. Зважаючи на те, що дисципліна “Нові інформаційні технології” є обов’язковою для вищих навчальних закладів різного фахового спрямування, основні методичні розробки дисертаційного дослідження можуть бути застосовані у їх діяльність.

Матеріали дослідження впроваджено в навчально-виховний процес Кам’янець-Подільського державного університету (довідка від 01 жовтня 2007 р. № 37), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (довідка від 11 жовтня 2007 р. № 1224/01), Рівненського державного гуманітарного університету (довідка від 23 жовтня 2007 р. № 190), Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди (довідка від 17 грудня 2007 р. № 829).

Особистий внесок здобувача. У наукових статтях, написаних у співавторстві з М.М. Левшиним та Ю.З. Прохуром “Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення ВНЗ”, “Самостійна пізнавальна діяльність студентів як педагогічна категорія”, “Управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів засобами інструментальної програмної системи Мудл” автору належить уточнення структурної моделі електронного підручника, вдосконалення змісту поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів”, методичні рекомендації з управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів у програмно-педагогічній системі “Moodle”. Ідеї співавторів у дисертаційній роботі не використовувалися.

Апробація результатів дослідження. Результати дисертаційного дослідження систематично обговорювалися на засіданнях відділу педагогіки і психології вищої освіти Інституту вищої освіти АПН України (2003 – 2008 рр.) та кафедри теорії початкового навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (2003 – 2008 рр.), реалізовано у виступах на *науково-практичних конференціях:*

міжнародних: “Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності на основі змісту освіти і сучасних педагогічних технологій” (Дрогобич, 2004); “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології” (Київ – Рівне, 2007); “Проблеми дошкільної та початкової освіти у контексті сучасного виміру” (Умань, 2008);

всеукраїнських: “Комп’ютери в навчальному процесі” (Умань, 2002); “Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання у малокомплектній початковій школі” (Умань, 2004); “Комп’ютери в навчальному процесі” (Умань, 2005); “Підготовка педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах у контексті процесів глобалізації” (Умань, 2005); “Формування професійної компетентності вчителя початкової школи в контексті моніторингу якості освіти” (Переяслав-Хмельницький, 2006); “Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти” (Черкаси, 2008);

звітно-наукових Інституту вищої освіти АПН України (Київ, 2006 – 2007).

Публікації. Основні положення та результати дослідно-експериментальної роботи висвітлено в 16-ти публікаціях автора, серед яких 9 статей у наукових фахових виданнях, 6 з яких одноосібні, 6 статей у збірниках матеріалів і тез конференцій, 1 навчальна програма.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до кожного з розділів, загальних висновків, додатків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дисертації – 222 сторінки. Основний зміст дисертації викладено на 154 сторінках. Робота містить 8 таблиць, 21 рисунок, 5 додатків на 43 сторінках. Список використаних джерел складає 233 найменування (на 25 сторінках).

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність і доцільність дослідження з обраної теми, визначено мету, завдання, об’єкт, предмет, гіпотезу, методи дослідження,

розкрито наукову новизну, практичне значення, особистий внесок здобувача, представлено апробацію результатів дослідження, публікації та структуру дисертації.

У **першому розділі** *“Самостійна пізнавальна діяльність студентів вищих навчальних закладів як психолого-педагогічна проблема”* проаналізовано стан досліджуваної проблеми в науковій та методичній літературі; розглянуто психолого-педагогічні передумови використання інформаційних технологій у формуванні вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів.

У розділі здійснено системний аналіз філософсько-психологічних положень проблеми формування особистості в процесі діяльності (Б.Г. Ананьєв, О.Г. Асмолов, Г.О. Балл, О.О. Бодальов, Л.І. Божович, Л.С. Виготський, В.В. Давидов, О.М. Леонтьєв, С.Л. Рубінштейн, В.М. Мясіщев та ін.), концепцій управління самостійною пізнавальною діяльністю (Г.Н. Алова, С.І. Архангельський, Ю.К. Бабанський, В.К. Буряк, В.В. Давидов, М.Г. Дайрі, М.О. Данилов, В.І. Євдокимов, Б.П. Єсіпов, В.А. Козаков, Г.В. Кудрявцева, Н.В. Кузьміна, І.Я. Лернер, А.М. Матюшкін, О.Г. Мороз, О.А. Нільсон, П.І. Підкасистий, І.Ф. Прокопенко, О.Я. Савченко, М.М. Скаткін, Б.А. Сусь, Н.Ф. Тализіна, О.В. Усова, Г.І. Щукіна та ін.), теоретичних основ педагогічної технології (В.П. Беспалько, Т.О. Дмитренко, В.І. Євдокимов, М.М. Левшин, Т.С. Назарова, О.М. Пехота, І.Ф. Прокопенко, Д.В. Чернилевський та ін.), психолого-педагогічних основ використання інформаційних технологій у навчально-виховному процесі (І.М. Антипов, Г.О. Балл, В.Ю. Биков, В.С. Гершунський, А.П. Єршов, М.І. Жалдак, В.Г. Житомирський, В.А. Извозчиков, Г.О. Козлакова, М.М. Левшин, Є.Д. Маргуліс, Є.І. Машбиць, М.В. Моїсеєва, Н.В. Морзе, В.В. Одегова, А.В. Осін, Ю.С. Рамський, І.В. Роберт, Е.Г. Скибицький, Н.Ф. Тализіна, О.К. Тихомиров, С.А. Христочевський та ін.).

Отже, проблема розвитку самостійної пізнавальної діяльності студентів є різноаспектним предметом психолого-педагогічних досліджень, аналіз яких засвідчив декілька підходів до трактування поняття “самостійна пізнавальна діяльність” студентів. Поряд із терміном “самостійна пізнавальна діяльність” широко застосовуються такі поняття, як “пізнавальна самостійність”, “самостійна робота” і т. п. Без визначення їх співвідношень, взаємозв’язків між ними, уточнення сутності неможливо визначити поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності”.

На основі аналізу філософської та психолого-педагогічної літератури побудовано структуру самостійної пізнавальної діяльності студентів (рис. 1), яка знаходиться у перетині понять: “самостійність”, “пізнання”, “діяльність”, “пізнавальна діяльність”, “пізнавальна самостійність”, “самостійна робота” і має суттєві характеристики кожної з них.

Вихідним положенням є те, що **самостійна пізнавальна діяльність студентів** – це комплекс дидактично передбачених зусиль, які збагачують інтелектуальну чутливість та сприяють поглибленому самостійному пошуку під керівництвом викладача тієї інформації (знань), котра “працює” на фаховий досвід (вміння та навички) та подальше професійне самовдосконалення.

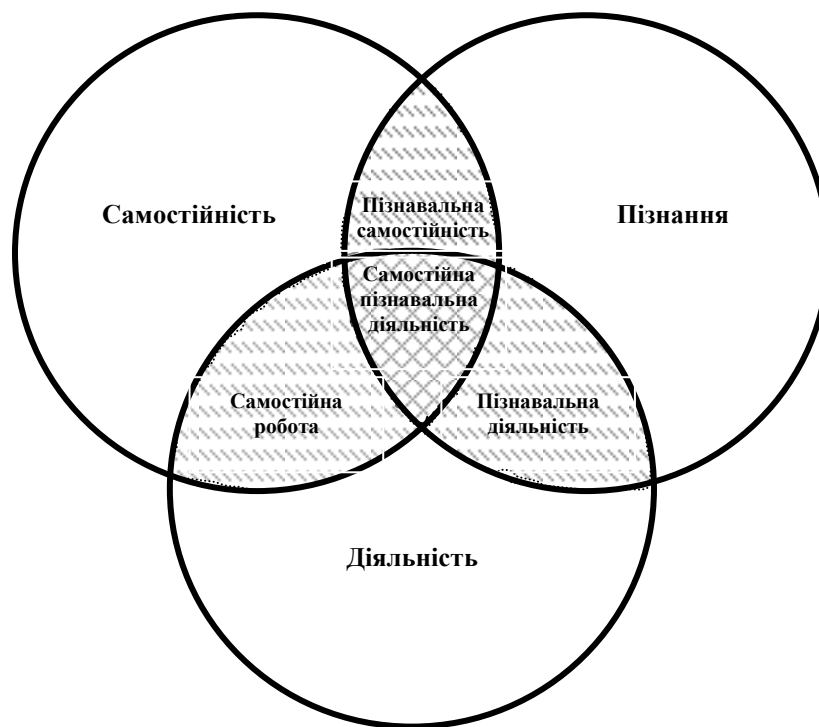

Рис. 1. Структура поняття самостійної пізнавальної діяльності студентів

Відповідно **вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів** розглядаються з позиції особистісно орієнтованого підходу. Вони належать до сукупності навчально-професійних здатностей та формуються в процесі навчання у вищих навчальних закладах, детермінуючи процес самореалізації особистості у вирішенні творчих завдань, як спосіб навчальної діяльності.

Одним із головних напрямів інтенсифікації процесу формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів є використання інформаційних технологій в навчально-виховному процесі вищого навчального закладу.

У розділі проаналізовано ряд підходів до визначення понять: “інформаційні технології навчання”, “інформаційно-комунікаційні технології”, “засоби інформаційних технологій”, “мультимедіа технології” та “гіпермедіа технології”. Визначено сутність і психолого-педагогічні передумови використання засобів інформаційних технологій у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, щодо формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів.

Результати досліджень останніх років показують, що використання інформаційних технологій є ефективним у реалізації різноманітних дидактичних завдань, дозволяє здійснювати індивідуалізацію та диференціацію процесу навчання, підвищує мотивацію їхньої навчальної діяльності та рівень знань. Водночас таке ефективне впровадження інформаційних технологій у навчальний процес можливе лише за умови створення якісних програмно-педагогічних систем, адаптованих до використання в умовах вищого педагогічного навчального закладу.

У дослідженні обґрунтовуємо чотири основних види вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів, які можуть формуватися засобами інформаційних технологій: *репродуктивно-пізнавальні, інструментально-алгоритмічні, продуктивно-перетворювальні творчо-пошукові*.

У другому розділі “Методичні особливості формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій” представлено модель та описано методику формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій; визначено особливості використання програмно-педагогічних систем.

Спроектвана модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів є концептуальною, прогностичною системою.

Морфологічний склад моделі має такі взаємопов’язані компоненти (рис. 2):

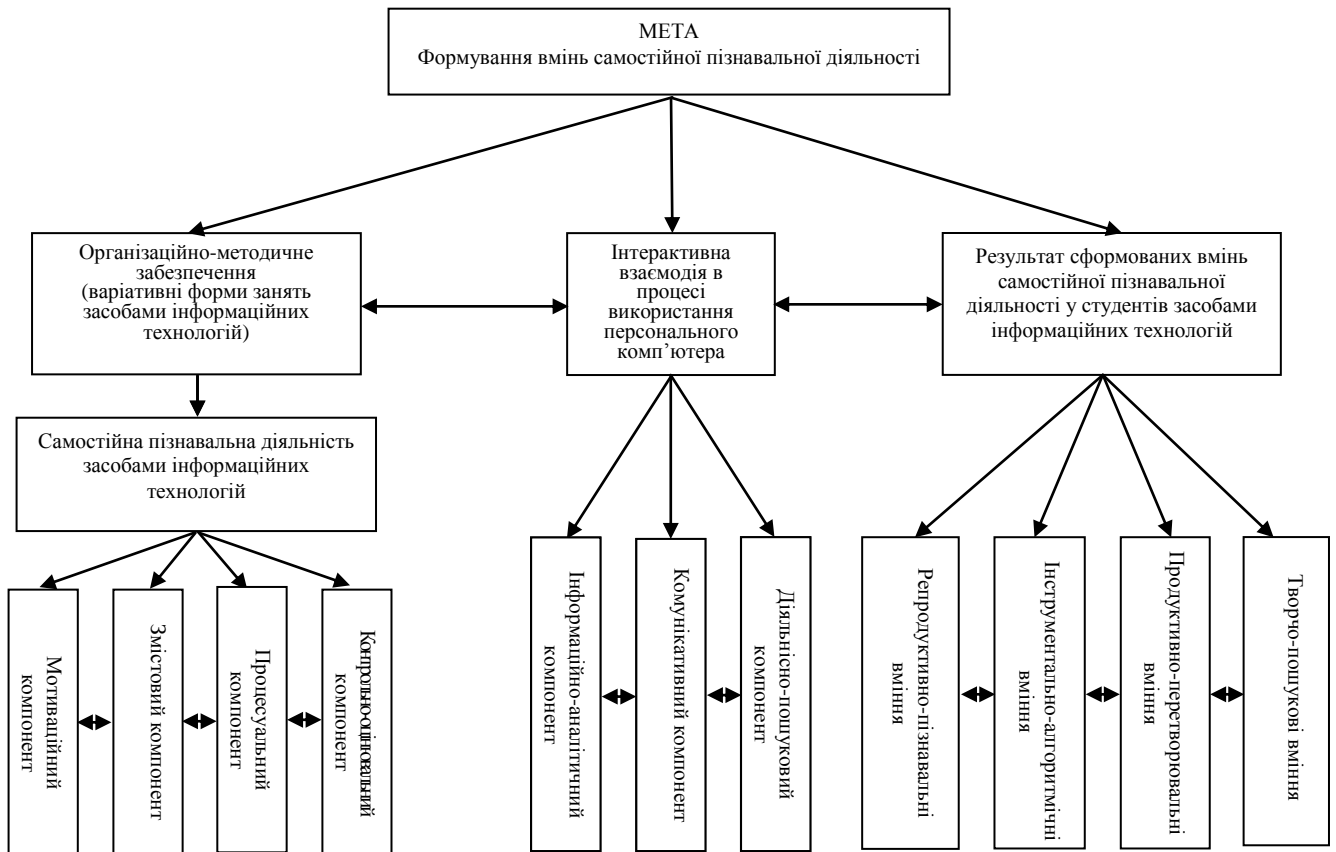

Рис. 2. Модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій

1. Мета, передбачення комплексу цілей та завдань, необхідних для забезпечення формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів засобами інформаційних технологій (організувати та розвивати самостійну пізнавальну діяльність під час організації та проведення занять; оптимізувати умови для творчого розвитку студентів, реалізації їх творчого потенціалу в навчально-виховному процесі; забезпечувати засоби інформаційних технологій для покращення якості навчання; формувати інформаційну культуру студентів). Основною метою є формування системи вмінь самостійної пізнавальної діяльності: репродуктивно-пізнавальних, інструментально-алгоритмічних, продуктивно-перетворювальних, творчо-пошукових.

2. Організаційно-методичне забезпечення єдності мотиваційного, змістового, процесуального та контрольно-оцінювального компонентів.

3. Інтерактивна взаємодія в процесі використання персонального комп'ютера:

- *інформаційно-аналітичний компонент* (збір та аналіз інформації пов'язаної з розвитком навчально-пізнавальної діяльності студентів, та можливість її коригування);

- *комунікативний компонент* (інтерактивна взаємодія суб'єктів середовища спілкування);

- *діяльнісно-пошуковий компонент* (формування програм майбутньої діяльності, спрямованих на підвищення готовності студентів до самостійної пізнавальної діяльності, створення умов для прояву ними творчості і визначення вірогідності отримання можливих результатів, розробка моделей можливих варіантів протікання процесу навчально-пізнавальної діяльності студентів, ухвалення рішень, вибір оптимального варіанту діяльності).

4. Сформовані вміння самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій: *репродуктивно-пізнавальні, інструментально-алгоритмічні, продуктивно-перетворювальні, творчо-пошукові.*

У дослідженні проаналізовано підходи до створення та використання програмно-педагогічних систем у навчально-виховному процесі вищого педагогічного навчального закладу, які можуть активізувати процес формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів.

Детально розглянуто функціональні можливості та типізація програмно-педагогічних систем (навчальні, навчально-контрольовальні, демонстраційні програми, комп'ютерні моделі, симулятори лабораторних робіт, пакети задач, контрольовальні програми), критерії якості (ефективність, методичні властивості, якість екранного дизайну та економічна обґрунтованість), обов'язкові риси, принципи їх створення (принцип квантування, повноти, наочності, навігації, керованості, адаптації, комп'ютерної підтримки та редагування).

У результаті проведення теоретико-методичних надбань з'ясовано, що найбільш оптимальним складом програмно-педагогічної системи є такі компоненти (див. рис. 3) (блоки, удосконалена структура за В.Я. Віленським, П.І. Образцовим, А.І. Уманом):

Блок реєстрації (ідентифікації) передбачає здійснення індивідуальної роботи з кожним студентом, власне вироблення особистої траєкторії засвоєння курсу. Досвід засвідчує, що реєстрація студентів викладачем (адміністратором) є ефективнішою, коли кожному з них присвоюється "логін" та "пароль". Це дозволяє здійснювати хронометраж навчальної діяльності кожного студента, виведення її результатів та оцінки.

Інформаційно-змістовий блок включає програмні продукти: навчальну програму дисципліни, мультимедійне відтворення змісту курсу, електронні конспекти курсу, електронний альбом схем.

Навчальна програма дисципліни є нормативним документом, що визначає завдання і місце навчальної дисципліни в системі підготовки спеціаліста, її науковий зміст і організаційно-структурну будову та затверджено Вченою радою вищого навчального закладу. Навчальна програма є гіпертекстовою структурою, створеною на основі єдиної стандартної мови форматування документів HTML.

Кожен з її розділів має багаторівневу (багатошарову) структуру, що відображено у системі “Меню” (своєрідну навігацію по програмі). Заходячи у “Головне меню”, вибравши потрібний розділ програми, користувач має можливість перейти на наступний, більш локальний рівень і ознайомитися з його змістом. З цього рівня користувач має можливість перейти на вузкий рівень або повернутися до головного меню.

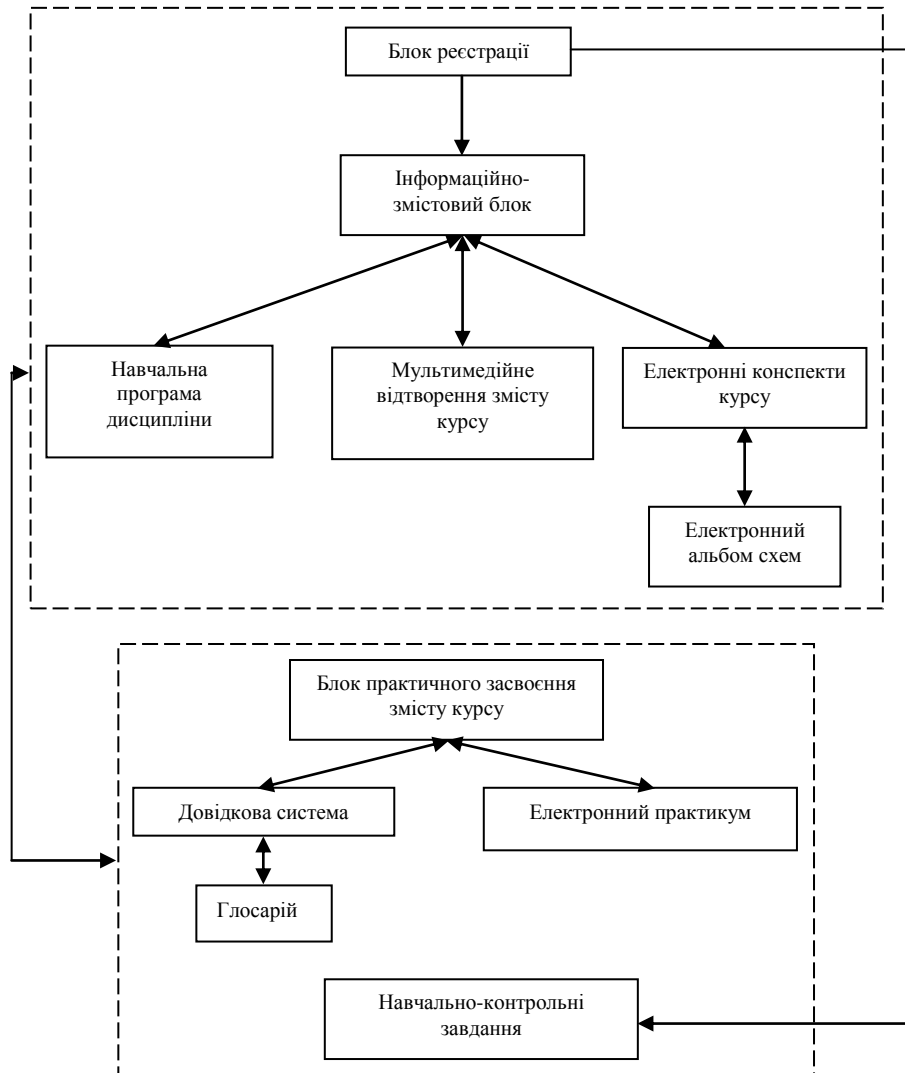

Рис. 3. Структура програмно-педагогічної системи

Мультимедійне відтворення змісту курсу включає поєднання аудіо- та відео-відтворення: дикторський текст, коментарі, допомогу, відеосюжети.

Електронні конспекти курсу – набір динамічних та статистичних комп’ютерних слайдів із кожної теми навчальної дисципліни, за допомогою яких студентам надаються в електронному вигляді короткі конспекти матеріалу, що вивчається.

Електронний альбом схем є сукупністю динамічних комп’ютерних слайдів, згрупованих в окремі розділи. Він реалізується у гіпертекстовій структурі, яка дозволяє користувачеві розглядати необхідні йому схеми, малюнки, таблиці. Передбачена можливість уходження в кожен із розділів альбому запропонованих у “Меню”.

Блок практичного засвоєння змісту курсу – один із компонентів програмно-педагогічної системи. До його складу входять: *довідкова система є глосарієм*, електронною гіпертекстовою структурою. При цьому пошук дефініцій може виконуватися двома способами. Перший із них передбачає послідовний перегляд усіх слів у словнику, другий – пошук потрібного слова у “вікні”; *електронний практикум* має гіпертекстову структуру. До нього входять навчальні теми, з яких програмою передбачені самостійні та практичні заняття. Для кожного з них розроблені навчальні запитання, завдання для самостійного опрацювання і рекомендована література. Практикум містить рекомендації з використання компонентів програмно-педагогічної системи для вивчення кожної навчальної теми. Наявність гіпертекстової структури, що відповідає операційній системі, дозволяє користувачеві швидко знаходити потрібні йому розділи дисципліни, відповідну тему; *навчально-контрольні завдання* дозволяють користувачеві самостійно отримувати оцінку рівня засвоєння ним відповідних знань. Програма передбачає роботу користувача в двох режимах – навчання та контроль. При роботі в першому режимі студенту, який дав неправильну відповідь, пропонується можливість ознайомитися ще раз із матеріалом. При роботі в другому режимі студент вибирає правильну відповідь серед запропонованих. Електронна програма дозволяє користувачеві перевірити знання з відповідних навчальних тем або оцінити їх за весь курс у бальному вимірі. Цей блок дає можливість викладачеві вводити нові серії тестів або ж створювати тести безпосередньо в межах програмно-педагогічної системи.

Дослідження показало, що в якості оболонки програмно-педагогічної системи ефективним є використання системи “Moodle” (з англ. – модульно-динамічне, об’єктно-орієнтоване середовище для навчання) – програмного комплексу для організації самостійної пізнавальної діяльності у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу, як у локальній, так і в глобальній мережі.

Програмно-педагогічну систему, яка пройшла апробацію та постійно вдосконалюється під час самостійної пізнавальної діяльності в процесі навчання, розміщено на відповідному сервері (<http://udpu.org.ua/moodle>).

Модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій упроваджувалася за такими етапами:

1. Вибір експериментальної навчальної дисципліни – “Нові інформаційні технології”.
2. Розробка навчальної програми дисципліни “Нові інформаційні технології” за вимогами кредитно-модульної системи навчання.
3. Створення програмно-педагогічної системи для дисципліни “Нові інформаційні технології” в оболонці “Moodle” та розміщення її на відповідному сервері (<http://udpu.org.ua/moodle>).
4. Розробка методики роботи в програмно-педагогічній системі “Moodle” під час вивчення дисципліни “Нові інформаційні технології”.
5. Розробка методики самостійного вивчення дисципліни “Нові інформаційні технології” в програмно-педагогічній системі “Moodle”.
6. Використання авторської методики в навчальному процесі вищого навчального закладу.

В третьому розділі “*Організація, методика проведення і результати педагогічного експерименту*” з’ясовано стан формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів методом констатувального експерименту, викладено методику, хід і результати формувального експерименту, перевірено ефективність моделі та методику формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій.

Для діагностування рівня сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів було використано комплексний критерій, розроблений С.М. Яшановим. Це дало змогу дослідити рівні якісно-кількісних характеристик сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій.

Результати констатувального експерименту показали, що в більшості студентів вміння самостійної пізнавальної діяльності сформовані на низькому (50%) та середньому (40%) рівнях, тільки 10% студентів мають високий рівень сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності. Якісний аналіз даних констатувального експерименту допоміг зробити висновки щодо причин отриманих результатів. Серед них: відсутність установки на самостійний розвиток професійно-значимих якостей студента; індиферентне ставлення студентів до організації самостійної пізнавальної діяльності; відсутність комплексу методичних рекомендацій з проблеми формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів; неусвідомленість студентами змісту завдань самостійної пізнавальної діяльності.

Під час формувального експерименту в студентів експериментальних і контрольних груп порівнювались: рівень засвоєння знань із навчальної дисципліни “Нові інформаційні технології” методом тестування, сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності засобами інформаційних технологій, самооцінювання сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності засобами інформаційних технологій.

Результати тестування показали, що 90% студентів експериментальних груп мають високий та середній рівень, 10% – низький рівень засвоєння знань із навчальної дисципліни. У контрольних групах лише 60% студентів мають високий та середній рівень, 40% – низький. Отже, є підстави вважати, що використання програмно-педагогічної системи “Moodle” покращує рівень засвоєння знань із навчальної дисципліни на 30% та активізує процес формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів. Порівняльний аналіз показників сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів експериментальних і контрольних груп наведені в таблиці 1.

Отримані результати сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій свідчать, що експериментальним групам відповідає показник (високого та середнього рівнів): репродуктивно-пізнавальні – 92%, інструментально-алгоритмічні – 90%, продуктивно-перетворювальні – 92% та творчо-пошукові – 90%.

Рівень сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів (у %)

Вміння самостійної пізнавальної діяльності	Експериментальні групи			Контрольні групи		
	Низький	Середній	Високий	Низький	Середній	Високий
Репродуктивно-пізнавальні	8	62	30	36	46	18
Інструментально-алгоритмічні	10	55	35	36	52	12
Продуктивно-перетворювальні	8	60	32	38	52	10
Творчо-пошукові	10	56	34	40	50	10

У контрольних групах ці показники нижчі: репродуктивно-пізнавальні – 64%, інструментально-алгоритмічні – 64%, продуктивно-перетворювальні – 62% та творчо-пошукові – 60% студентів. Це свідчить про те, що розроблена модель та запропонована методика формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності засобами програмно-педагогічної системи “Moodle” під час впровадження її в експериментальні групи виявилась ефективною.

На завершальному етапі експериментального дослідження здійснено аналіз самооцінювання студентів експериментальних та контрольних груп.

Результати виявили більш високий рівень самооцінювання сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності засобами інформаційних технологій. Високий і середній рівень репродуктивно-пізнавальних вмінь мають 94% студентів експериментальних груп, інструментально-алгоритмічних – 95%, продуктивно-перетворювальних – 93% та творчо-пошукових – 92%.

У контрольних групах ці показники нижчі і становлять відповідно 65%, 61%, 64% та 58%.

Отже, застосування експериментальної моделі та відповідної методики показало, що рівень формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій підвищився, що підтверджує гіпотезу нашого дослідження.

ВИСНОВКИ

У дослідженні обґрунтовано науково-методичні засади, спроектовано та експериментально перевірено модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій. Результати проведеного теоретичного пошуку та дослідно-експериментальної роботи в цілому підтвердили гіпотезу і дали можливість сформулювати такі висновки.

1. Аналіз філософської, соціально-гуманітарної та психолого-педагогічної літератури свідчить, що конструювання методики повинно узгоджуватися з

тенденціями соціально-культурного розвитку суспільства та відповідними закономірностями і особливостями майбутньої професійної діяльності. Вивчення проблеми самостійної пізнавальної діяльності студентів у вітчизняних та зарубіжних джерелах дало можливість констатувати, що в педагогічній теорії та практиці (М.Г. Гарунов, Б.П. Єсіпов, Л.В. Жарова, В.А. Козаков, О.Г. Мороз, П.І. Підкасистий, О.Я. Савченко, М.М. Скаткін, Н.Ф. Тализіна та ін.) досліджувалися різноманітні аспекти самостійної пізнавальної діяльності особистості (самостійність, пізнання, діяльність, пізнавальна діяльність, пізнавальна самостійність, самостійна робота). Разом з цим недостатньо розробленими є науково-методичні підходи до формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій, відсутні чіткість у тлумаченні поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів” та педагогічна модель їх формування.

2. Уточнено зміст поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів” як сукупності навчально-професійних цінностей, що формуються в процесі навчання у вищих навчальних закладах, детермінуючи процес самореалізації особистості у вирішенні творчих завдань і є способом навчальної діяльності.

На основі виявлення спільних характеристик самостійної пізнавальної діяльності особистості (самостійність, пізнання, діяльність, пізнавальна діяльність, пізнавальна самостійність, самостійна робота) виділено чотири види вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів: *репродуктивно-пізнавальні* (дії тільки за зразком, узагальнення відсутні або носять емпіричний характер, виклад матеріалу копіюється, зв'язок між системою знань та системою вмінь практично відсутній), *інструментально-алгоритмічні* (під час виконання завдань спостерігаються аналогічно міцніші стереотипні знання, узагальнення емпіричного характеру, зв'язок між системою знань та системою вмінь слабкий), *продуктивно-перетворювальні* (під час виконання завдань переважає індуктивно-пошуковий підхід, студент самостійно використовує аналогії; робить узагальнення на дедуктивно-доказовому рівні з елементами індукції), *творчо-пошукові* (студент здатний самостійно замінити проблему та вибрати шляхи її вирішення; узагальнення здійснюється на теоретичному рівні, знання та вміння утворюють єдину систему, зв'язок між предметами усвідомлюється на світоглядному та рефлексивному рівнях).

Вміння повністю узгоджені з галузевим стандартом вищої освіти (Освітньо-кваліфікаційна характеристика “Бакалавр” за спеціальністю 6.010100 “Початкове навчання”).

Вивчення стану організації самостійної пізнавальної діяльності у студентів вищих навчальних закладів дало можливість виявити недостатню розробленість методичних аспектів застосування інформаційних технологій навчання, повну відсутність належних україномовних педагогічних програмних засобів, призначених для безпосереднього використання студентами в навчально-виховному процесі. Результати констатувального експерименту дозволяють стверджувати, що стан організації самостійної пізнавальної діяльності студентів

та формування в них відповідних умінь засобами інформаційних технологій не відповідає вимогам реформування сучасної вищої освіти.

3. Теоретично обґрунтовано й розроблено підходи до проектування моделі формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій. Морфологічний склад моделі становлять компоненти організаційно-методичного забезпечення; інтерактивної взаємодії в процесі використання персонального комп'ютера; результати сформованих умінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій навчання, об'єднані спільними цілями, мотивами і завданнями. Домінуючим фактором ефективного функціонування експериментальної моделі є створення відповідного інформаційного середовища у вищих навчальних закладах. Запропоновані компоненти моделі підпорядковуються принципам цілісності, подільності та зв'язку. Ці компоненти є змінними, вони можуть удосконалюватися та розвиватися.

4. Модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів та методика її використання інтерпретовані в програмно-педагогічній системі з дисципліни "Нові інформаційні технології", розробленій у оболонці "Moodle", що відповідає загальним вимогам до програмних продуктів навчального призначення.

У ході формувального експерименту з'ясовано, що використання програмно-педагогічної системи дозволяє підвищувати мотивацію самостійної пізнавальної діяльності у студентів, своєчасно виявляти та усувати прогалини у знаннях, індивідуалізувати та диференціювати процес навчання, раціоналізувати працю викладача за рахунок застосування графічного, анімаційного, аудіо- та відеосупроводу, оперативного контролю та самоконтролю знань і вмінь студентів, формувати у них вміння самостійної пізнавальної діяльності.

Доведено, що формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій може здійснюватися на різних етапах усталеного навчально-виховного процесу (набуття, застосування та контроль знань, умінь і навичок, їх закріплення, систематизація й узагальнення).

5. Експериментально перевірено ефективність розробленої методики формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій. Результати формувального експерименту показали, що в експериментальних групах рівень засвоєння знань зріс на 30% порівняно з контрольними групами. Рівень сформованості вмінь самостійної пізнавальної діяльності характеризується в експериментальних групах такими показниками (високого та середнього рівнів): репродуктивно-пізнавальні – 92%, інструментально-алгоритмічні – 90%, продуктивно-перетворювальні – 92% та творчо-пошукові – 90%. У контрольних групах ці показники нижчі на 24% – 30%.

Результати порівняльного аналізу засвідчують ефективність розробленої методики формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій та дають підстави вважати, що вихідна методологія є правильною, визначені завдання реалізовані, мета досягнута, висунута гіпотеза підтверджена. Під час навчання за експериментальною

методичною системою у студентів формуються вміння самостійної пізнавальної діяльності засобами інформаційних технологій на більш високому рівні, ніж за традиційною методикою навчання.

Науково-обґрунтовані результати дослідження дозволили розробити рекомендації вищим навчальним закладам щодо наповнення відкритих програмно-педагогічних систем матеріалом, який відповідає дослідженим методичним особливостям застосування системи “Moodle” суб’єктами навчально-виховного процесу.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів проблеми формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності. Подальшого вивчення потребують: педагогічні аспекти впливу програмно-педагогічних систем на індивідуалізацію самостійної пізнавальної діяльності студентів; вивчення особливостей організації самостійної пізнавальної діяльності студентів у процесі “Інтернет-навчання”; готовності студентів до використання інформаційних технологій навчання з метою реалізації завдань самостійної пізнавальної діяльності.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Статті у провідних фахових виданнях

1. Муковіз О. Деякі аспекти використання інформаційних технологій як засобу формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів / О. Муковіз // Вища освіта України (додаток). – 2003. – № 4 (11). – С. 127 – 130.

2. Муковіз О.П. Теоретичні основи організації самостійної навчально-пізнавальної діяльності студентів / О.П. Муковіз // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Наук. світ, 2004. – Вип. № 8. – С. 68 – 72.

3. Муковіз О.П. Використання інформаційних технологій у формуванні вмінь самостійно-пізнавальної діяльності майбутніх учителів сільської школи / О. П.Муковіз // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: Зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Наук. світ, 2004. – Вип. № 9. – С. 62 – 66.

4. Муковіз О.П. Вимоги до програмно-педагогічних систем, спрямованих на формування самостійно-пізнавальної діяльності студентів педагогічних факультетів / О.П. Муковіз // Зб. наук. праць, присвячений 75-річчю Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – К.: Міленіум, 2005. – С. 205 – 210.

5. Муковіз О. Організація самостійної пізнавальної діяльності студентів у педагогічних навчальних закладах / О. Муковіз // Вища освіта України (додаток). – 2006. – № 1 (15). – С. 65 – 69.

6. Муковіз О. Електронний підручник у системі навчально-методичного забезпечення ВНЗ / М. Левшин, Ю. Прохур, О. Муковіз // Вища освіта України. – 2007. – № 1. – С. 60 – 67 (авторські с. 63 – 66).

7. Муковіз О. Самостійна пізнавальна діяльність студентів як педагогічна категорія / М. Левшин, О. Муковіз // Вища освіта України (додаток 1).

Тематичний випуск: “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Рівне: РДГУ, 2007. – Т. 1. – № 2. – С. 118 – 122 (авторські с. 120 – 122).

8. Муковіз О. Управління самостійною пізнавальною діяльністю студентів засобами інструментальної програмної системи Мудл / О. Муковіз, Ю. Прохур // Вища освіта України (додаток 1). Тематичний випуск: “Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології”. – Рівне: РДГУ, 2007. – Т. 3. – № 2. – С. 192 – 195 (авторські с. 192 – 194).

9. Муковіз О.П. Методика роботи в системі Moodle / О.П. Муковіз // Комп'ютер у школі та сім'ї. – 2007. – № 7. – С. 11 – 14.

Тези і матеріали конференцій

10. Муковіз О.П. Комп'ютер і пізнавальна самостійність студентів педагогічних факультетів / О.П. Муковіз // Комп'ютери в навчальному процесі: II всеукр. наук.-практ. конф., 29-30 жовт. 2002 р.: тези доп. – Умань: Алмі, 2002. – С. 50 – 51.

11. Муковіз О.П. Використання інформаційних технологій у формуванні вмінь самостійно-пізнавальної діяльності майбутніх учителів сільської школи / О.П. Муковіз // Підготовка вчителя до впровадження нових технологій навчання у малокомплектній початковій школі: всеукр. наук.-практ. конф., 15-16 жовт. 2004 р.: тези доп. – К.: Наук. світ, 2004. – С. 65 – 66.

12. Муковіз О.П. Використання інформаційних технологій під час формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності студентів / О.П. Муковіз // Підготовка майбутніх учителів початкових класів до педагогічної діяльності на основі змісту освіти і сучасних педагогічних технологій: міжнар. наук.-практ. конф., 20-21 жовт. 2004 р.: тези доп. – Дрогобич, 2004. – С. 58 – 60.

13. Муковіз О.П. Формування самостійно-пізнавальної діяльності студентів педагогічних факультетів за допомогою програмно-педагогічних систем / О.П. Муковіз // Підготовка педагогічних кадрів у вищих навчальних закладах у контексті процесів глобалізації: всеукр. наук.-метод. конф., 17-18 листоп. 2005 р.: тези доп. – К.: Міленіум, 2005. – С. 142 – 144.

14. Муковіз О. Модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти засобами інформаційних технологій / О. Муковіз // Проблеми дошкільної та початкової освіти у контексті сучасного виміру: міжнар. наук.-практ. конф., 17 квіт. 2008 р.: тези доп. – Умань, 2008. – С. 80 – 82.

15. Муковіз О.П. Модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів засобами інформаційних технологій / О.П. Муковіз // Методи і засоби забезпечення інноваційності едукативного процесу в закладах освіти: всеукр. наук.-практ. конф., 24-25 квіт. 2008 р.: тези доп. – Черкаси: ЧНУ імені Богдана Хмельницького, 2008. – С. 58 – 60.

Навчально-методичні праці

16. Муковіз О.П. Програма навчальної дисципліни “Нові інформаційні технології”, для спеціальності “Початкове навчання”. – Умань: РВЦ “Софія”, 2008. – 14 с.

АНОТАЦІЇ

Муковіз О.П. Формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. – Інститут вищої освіти АПН України. – Київ, 2008.

У дисертації досліджено проблему формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій, розкрито її педагогічну значущість, функціональну цінність, відповідність соціальним потребам інформаційного суспільства.

На основі критичного аналізу філософської, психолого-педагогічної літератури уточнено поняття “вміння самостійної пізнавальної діяльності студентів”, спроектовано модель формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів педагогічних факультетів засобами інформаційних технологій, удосконалено зміст і структуру програмно-педагогічної системи, реалізованої в інструментальній оболонці “Moodle”. Розроблено відповідну методика формування вмінь самостійної пізнавальної діяльності у студентів та експериментально перевірено її ефективність.

Ключові слова: вміння самостійної пізнавальної діяльності, інформаційні технології, програмно-педагогічна система, модель, оболонка “Moodle”, методика навчання.

Муковоз О.П. Формирование умений самостоятельной познавательной деятельности у студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий. – Рукопись.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата педагогических наук по специальности 13.00.04 – теория и методика профессионального образования. – Институт высшего образования АПН Украины. – Киев, 2008.

В диссертации исследована проблема формирования умений самостоятельной познавательной деятельности у студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий.

Проанализирована педагогическая сущность данной проблемы, ее функциональная ценность, соответствие социальным потребностям информационного общества. Доказано, что существенным противоречием является несоответствие социальных запросов общества относительно подготовки специалистов, способных самостоятельно решать профессиональные задачи.

На основе критического анализа философской и психолого-педагогической литературы уточнено понятие “умение самостоятельной познавательной деятельности студентов”. Оно определено через выявление общих признаков

понятий “деятельность”, “самостоятельность” “познание”. В результате выяснена сущность понятия “умение самостоятельной познавательной деятельности студентов”, сконструирован тезаурус представляющих ее умений.

Спроектирована модель формирования умений самостоятельной познавательной деятельности студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий, состоящая из следующих взаимосвязанных компонентов: цель, как комплекс заданий, решение которых обеспечивает формирование умений самостоятельной познавательной деятельности у студентов педагогических факультетов; обеспечение организационного единства мотивационного, содержательного, процессуального и контрольно-оценочного компонентов обучения; интерактивное взаимодействие в процессе использования персонального компьютера – информационно-аналитической, коммуникативной, деятельностно-поисковой составляющих; результативный компонент – сформированность у студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий репродуктивно-познавательных, инструментально-алгоритмических, продуктивно-преобразующих и творчески-поисковых умений.

На основании теоретического анализа уточнены компоненты программно-педагогической системы, раскрыты взаимосвязи между ними. В результате исследования доказано, что наиболее эффективной для нее является оболочка “Moodle”. На сервере (<http://udpu.org.ua/moodle>) происходит постоянная апробация и усовершенствование программно-педагогической системы.

Модель формирования умений самостоятельной познавательной деятельности у студентов посредством информационных технологий внедрялась по таким этапам: выбор экспериментальной учебной дисциплины (“Новые информационные технологии”); разработка учебной программы экспериментальной дисциплины в соответствии с требованиями кредитно-модульной системы обучения; создание программно-педагогической системы экспериментального курса в оболочке “Moodle”, состоящей из соответствующих компонентов (блок регистрации, информационно-содержательный блок учебная программа дисциплины, мультимедийное воспроизведение содержания курса, электронные конспекты курса, электронный альбом схем; блок практического усвоения содержания курса – справочная система, глоссарий, электронный практикум, обучающие и контрольные задания) и размещенной ее на определенном сервере. В этом аспекте детализированы содержание, структура и функциональная направленность каждого из блоков, а также методические особенности их проектирования и использования субъектами учебно-воспитательного процесса (преподавателями и студентами).

Предложены методики: 1) работы в программно-педагогической системе “Moodle” в процессе изучения дисциплины “Новые информационные технологии”; 2) самостоятельного изучения экспериментального курса в оболочке “Moodle”; 3) формирования умений самостоятельной познавательной деятельности студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий в высших учебных заведениях.

Описываются результаты констатирующего и формирующего экспериментов, доказывающие низкий первоначальный уровень сформированности умений

самостоятельной познавательной деятельности у студентов, который сохраняется для контрольных групп и повышается для экспериментальных групп.

Результаты формирующего эксперимента позволяют констатировать эффективность разработанной методики формирования умений самостоятельной познавательной деятельности у студентов педагогических факультетов средствами информационных технологий

Ключевые слова: умение самостоятельной познавательной деятельности, информационные технологии, программно-педагогическая система, модель, оболочка “Moodle”, методика обучения.

Mukoviz O.P. Forming of abilities of independent cognitive activity for the students of pedagogical faculties by facilities of information technologies. Manuscript.

Dissertation for receiving scientific grade of the candidate of pedagogical sciences on specialization 13.00.04 – Theory and methodic of a professional education. – Institute of High Education of APS of Ukraine. Kyiv, 2008.

In the dissertation the problem of forming of abilities of independent cognitive activity of the students of pedagogical departments by means of information technologies is researched; its pedagogical meaningfulness, functional value, accordance with the social necessities of informative society is exposed.

On the basis of critical analysis of philosophical, psychological, pedagogical literature the concept of “ability of independent cognitive activity of students” is specified, the model of their formation is projected for the students of pedagogical departments by means of information technologies. Content and structure of programmatic pedagogical system of the instrumental shell “Moodle” is improved. The proper methodology is developed and its efficiency is experimentally tested.

Key words: abilities of independent cognitive activity, information technologies, programmatic pedagogical system, model, shell “Moodle”, method of education.